

DOI: 10.31376/2411-5177-2019-7-118-124

УДК 930.2+719

Присяжнюк О. М.

НАЦІОНАЛЬНА САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ОХОРОНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ГРЕЦІЇ

Протягом багатьох століть грекам доводилося жити в складі різних держав та імперій. Не маючи власної держави, вони змушені були в тій чи іншій мірі пристосовуватися до оточуючих їх умов, відчувати на собі вплив інших народів та етнічних груп. Тільки після здобуття греками самостійної державності паралельно з формуванням самосвідомості греків в новий час їм вдалося створити належний нормативний та організаційний механізм збереження культурної спадщини. Проведений аналіз дозволяє виділити три головні хронологічні періоди становлення системи охорони культурної спадщини Греції. Перший період 1813-1827 рр. характеризується як початковий етап визрівання передумов для інтеграції різних форм національної самоідентифікації. Він несе на собі відбиток складної зовнішньополітичної ситуації, в якій проходило становлення незалежності країни.

Другий період 1827-1834 рр. – починається з прийняття тимчасовим урядом Греції з ініціативи Іоанна Каподистрії рішення про заборону вивозу з країни пам'яток стародавнього мистецтва та логічно завершується у оформленні першого правового акту, присвяченого охороні культурної спадщини «Закону про заборону вивезення пам'яток мистецтва» у 1834 році. Цей закон можна вважати початком відліку становлення системи державного регулювання археологічних робіт в Греції.

Останній, третій період датується 1834-1899 рр. Протягом цього періоду створюється Афінське Археологічне товариство, було засновано перший грецький археологічний журнал «Археологічна Газета», йде активна наукова та дослідницька робота, результатом якої стає прийняття у 1899 році «Закону про старожитності». Цим законом управління всім, що стосується старожитностей, довіряється особливій комісії ефорів (інспекторів), вводяться механізми реєстрації та контролю за всіма предметами давнини.

Ключові слова: охорона культурної спадщини, законодавство, національна свідомість, пам'ятка, археологічні дослідження, археологічне товариство, музейництво.

Формування самосвідомості та самоідентифікації греків являло собою складний історичний процес, який включав в себе різні рівні та ступені залучення окремих елементів. В ході цього процесу мали місце боротьба різних ідейно-політичних концепцій і поглядів як на минуле країни, так і на її майбутнє. Поступове усвідомлення греками себе єдиною нацією наражалося на сильну протидію традиції у вигляді клановості та общинного життєвого укладу на замкнутому і відрізаному від решти грецького світу просторі. Уявлення про національну самоідентифікацію було далеко неоднозначним навіть серед самих греків і змінювалося з часом.

Одночасно з розвитком самосвідомості та самоідентифікації греків, національно-визвольною боротьбою, збиранням грецьких земель і виникненням грецької державності, багато в чому під впливом європейського просвітництва, все більшої сили набирає також тенденція ототожнення сучасних греків з Стародавньою Елладою, прагнення побачити коріння сучасної грецької нації в античності, безперервність зв'язків зі спадщиною давнини.

На жаль, історіографічна традиція висвітлення процесу становлення національної системи охорони культурної спадщини незалежної Греції неістотна. Як виняток можна вказати комплексну працю Ф. Янниці [6], присвячену формуванню грецької національної самосвідомості на протязі тривалого періоду – з кінця XVIII до початку XX століть. Також поверхово, у науково-популярній манері, цей сюжет поминається у книзі Л. Маринович та Г. Кошеленко «Доля Парфенону» [3]. Загальний огляд художньо-археологічних відкриттів кінця XIX – початку XX ст. здійснений у ґрунтовній, але відверто застарілій праці Адольфа Михаеліса – видатного вченого-археолога, професора Страсбурзького університету [4].

Метою статті є аналіз процесів становлення національної самоідентифікації греків у новий час та формування національної системи охорони культурної спадщини Греції.

Саме в роки боротьби за незалежність греки вперше стали усвідомлювати велич свого минулого і цінність його пам'яток. Ще у 1827 році в Тройзені тимчасовим урядом Греції з ініціативи Іоанна Каподистрії було прийнято рішення про заборону вивозу з країни пам'яток стародавнього мистецтва.

Дуже показовою була причина, що підштовхнула таке рішення. В цей час в Мореї перебував французький експедиційний корпус під командуванням генерала Ніколя Жозефа Мезона, завданням якого було вигнання турків з півострова. При корпусі, відповідно до наполеонівської традиції, була наукова експедиція, що включала в себе й фахівців з античного мистецтва. Ця експедиція досліджувала пам'ятники Олімпії. Французи хотіли вивезти частину скульптур, але грецький уряд якраз в цей час прийняв закон, про який ми згадували. Французи, однак, зуміли наполягти на своєму. Умовою надання позики, яка була вкрай необхідна молодій грецькій державі, вони поставили дозвіл, як виняток, вивезти ці скульптури. Безумовно, зараз вони прикрашають Лувр. Генерал Ніколя Жозефа Мезон отримав за керівництво цією експедицією маршальський жезл [7, р. 88-89].

Складнощі виникали з багатьох причин, але одна з основних – майже повна відсутність підготовлених кадрів, особливо людей гуманітарного профілю. В результаті відбувалися помилки часто просто анекдотичного характеру. Коли, наприклад, почалися французькі розкопки в Дельфах, одним з найперших сенсаційних відкриттів стала будівля скарбниці афінян. Керівник експедиції Теофіл Омоль негайно відправив радісну телеграму в Париж, результат якої виявився абсолютно несподіваним для французької місії. Дуже скоро на місце розкопок прибув з найближчого міста Амфісси поліцейський чиновник з твердим наміром конфіскувати знайдені французами скарби: раз знайдена скарбниця, то повинні бути і скарби. Археологи витратили багато часу щоб переконати його в тому, що ніяких скарбів вони не приховують.

Недолік власних кадрів змушував залучати у великій кількості іноземців. Це відбувалося тим легше, що за рішенням великих держав королем Греції став один з принців Баварського королівського дому – Оттон І. Навколо нового короля згурпувалися вивезені з Німеччини чиновники і фахівці, готові «цивілізувати» Грецію за власним не надто великим розумінням. «Вони знали про Грецію тільки те, що витягли з давніх письменників; взагалі дивилися на неї як на одну з тих східних країн, про які читали в арабських казках ... Ще в Мюнхені накреслили вони засновані на теоріях статуту і привезли готовими в своїх портфелях для застосування до Греції», – так характеризував один з грецьких істориків оточення баварського двору [5, с. 200]. Діяльність цього «напівученого натовпу» мало не призвела до загибелі Парфенону. У числі «фахівців», вивезених з Німеччини, був і архітектор Карл Фрідріх Шинкель, рекомендований Оттону І наслідним принцом Пруссії, майбутнім королем Фрідріхом-Вільгельмом IV. В голові К. Шинкеля народилася ідея, радісно підхоплена королем Оттоном: побудувати на Акрополі королівський палац. Одним з важливих елементів плану було включення в палацовий комплекс і Парфенону [12, р. 221-223]. Не кажучи про те, що в результаті здійснення цього плану було втрачено багато найважливіших деталей Парфенону, саме з'єднання Парфенону з палацом, задуманим в дусі пруського «адміністративного» класицизму, створило б абсолютно жахливого архітектурного монстра.

Проект Шинкеля щодо будівництва королівського палацу на Акрополі викликав сплеск обурення не тільки в Греції, але й у всій Європі. Особливо активно пручався йому інший німецький архітектор, який також працював тоді в Греції – Лео фон Кленце. В кінці кінців, зупинило цей проект не суспільне обурення, а обставина більш прозаїчна – повна і хронічна відсутність коштів у скарбниці нового королівства.

Про рівень історичних та археологічних знань архітекторів, які працювали тоді в Афінах, свідчать, наприклад, слова стороннього незацікавленого спостерігача, російського мандрівника А. Давидова, який побував в Афінах дещо пізніше, коли королівський палац, всупереч бажанню Оттона І та Карла Шинкеля, за проектом баварського архітектора Фрідріха фон Гертнера

побудували не на Акрополі, а в центрі нижнього міста: «Палац є будівлею найбільшого дурного смаку в архітектурному відношенні, незважаючи на те, що архітектор його мав визнання в Німеччині; які причини спонукали вибудувати цю будівлю на зразок казарми – невідомо, але тільки в Афінах неприємно вражає погляд неподобство цієї будівлі, яку видно з більшої частини пунктів і ніби то поставлено на показ на знак того, що наша епоха втратила почуття витонченого в архітектурі» [2, с. 25].

Втім, цю думку російського мандрівника можна трактувати як тенденційну або надмірно політизовану, оскільки в Німеччині Карл Фрідріх Шинкель вважається лідером «романтичного історизму» в німецькій архітектурі. Найбільш відомими і шанованими німцями його будівлями можна вважати будівлю Старого музею в Берліні і палацу Шарлоттенхоф в Потсдамі. Також під керівництвом К. Шинкеля було значно модернізоване планування Берліна (побудовані нові вулиці та бульвари в центрі міста, розширена його загальна територія за рахунок приєднання ряду оточуючих районів). Активно займаючись реставраційними роботами (в тому числі наглядом за добудовою Кельнського собору), саме К. Шинкель поставив справу охорони архітектурних пам'яток на широку державну основу: за його ініціативою (з 1815 року) відповідні служби були засновані по всій Пруссії.

Майже відразу ж після відходу турецького гарнізону почалися роботи на Акрополі, під керівництвом архітектора Людвіга Росса знищувалися всі будівлі турецького і середньовічного часу. Вже згаданий А. Давидов застав на Акрополі в 1835 році наступну картину: «Безліч працівників ламали сокирами і залізними ломачами всі укріплення та інші турецькі споруди, які затуляли грецькі храми» [2, с. 28]. Ця діяльність пізніше викликала різку критику фахівців з середньовічної епохи, оскільки ніякої документації не велося і характер середньовічних споруд Акрополя залишився, в загальному, майже невідомим ученим. Виконавці робіт знайшли дуже вдалий спосіб фінансування своєї праці. Афіни в цей час переживали, що й природно, будівельний бум, будівельних матеріалів постійно не вистачало, вони коштували дорого, тому камінь з розібраних турецьких будівель продавався новим забудовникам, що і забезпечувало продовження розчищення Акрополя.

Необхідно відзначити, що ще в 1813 році за ініціативою Олександра Логотетіса і при непрямій англійській підтримці (оскільки багато членів його сім'ї в різні роки були консулами Британії), було створено в малонаселених тоді Афінах «Товариство друзів Муз» для сприяння археології та захисту старожитностей, підвищення культурного рівня населення і будівництва шкіл. Товариство поставило собі за мету повернення наук до Ліцею і в Академію. Представниками товариства за кордоном були призначені Антімнос Газіс в Німеччині і Австро-Угорщині і Ніколаос Зографос в Трієсті. «Товариству друзів Муз» судилося стати ареною політичного протистояння англійських і російських інтересів на Балканах.

Одному з двох закордонних представників, Антімносу Газісу, належить ініціатива створення Товариства у Відні. У 1814 році А. Газіс скористався напливом з нагоди проведення Віденського конгресу високопоставлених осіб до Відня, зустрівся з І. Каподистрією і повідомив йому про створення товариства, чим викликав інтерес Каподистрії та імператора Олександра І.

Потім, разом з єпископом Угорщини та Валахії Ігнатієм, забезпечивши підтримку Олександра І, його оточення та інших дипломатів, А. Газіс створив у Відні однойменне товариство, метою якого було допомогти товариству в Афінах у виданні книг давніх авторів, в матеріальній підтримці бідних учнів, в розкопках та збереженні старожитностей, а також в створенні на Пеліоні школи, подібної європейським академіям. А. Газіс склав статут товариства, який через І. Каподистрію отримав схвалення Олександра І, після чого імператор став першим членом товариства з внеском в 200 голландських дукатів на рік, а імператриця підписалася під внеском в 100 дукатів на рік. Зібрана сума була розділена на 2 частини: перша була послана товариству в Афіни, друга спрямована на створення школи на горі Пеліон.

Грецький історик Т. Вереміс дотримується думки, що ідея цього Товариства належить Іоанну Каподистрії і була підтримана Олександром, який не хотів поступитися своїм впливом на православних греків англійцям [6, с. 68]. Ця думка базується на автобіографії І. Каподистрії у

записі М. Ласкарі, де після доповіді Каподистрії Олександрю обидва прийшли до висновку, що буде несвоєчасним зачіпання Грецького питання на конгресі, але слід за прикладом англійців створити товариство подібне Афінському.

Грецький дослідник Д. Літоксоу йде ще далі. Він категорично не визнає поширеної думки, що імператор Олександр I, маючи при собі грека міністра закордонних справ і грека поліцеймейстера Санкт-Петербурга (І. Горголі), не знав про створення в тому ж році на території його імперії таємного грецького революційного товариства Філікі Етерія. Також він вважає створення Віденського «Товариства друзів Муз» прикриттям Філікі Етерія і спритним ходом російської дипломатії, що заплутав австрійську та інші служби [6, с. 69]. Однак сам Іоанн Каподистрія заперечував будь-який зв'язок Віденського товариства з революційними товариствами.

Товариство в Афінах залишилося під британським впливом, а товариство у Відні під російським впливом. Члени Афінського товариства носили персні із зображенням сови, священного птаха давніх Афін, а члени Віденського товариства, оскільки А. Газіс був родом з гори Пеліон, носили перстень із зображенням кентавра Херона, вчителя Ахіллеса. Віденське товариство проіснувало до 1821 року, коли імператор Олександр I відмежувався від Грецької революції, а А. Газіс очолив повстання у себе на батьківщині.

З 1834 року можна почати відлік становлення системи державного регулювання археологічних робіт в Греції. Перші закони про охорону пам'яток були прийняті завдяки енергії та наполегливості першого грецького археолога незалежної доби Кіріакоса Піттакіса, якого тоді ж призначили на вперше заснований пост Генерального ефора старожитностей. К. Піттакіс народився в Афінах, на схилі Акрополя, в афінському кварталі Псирі, в одній з найстаріших сімей району. Був учнем афінського «Товариства друзів Муз», де його інтерес до археології підтримав французький консул Луї Фавель. Пізніше К. Піттакіс був посвячений у таємне революційне товариство Філікі Етерія. Піттакіс з самого початку взяв участь в Грецькій революції 1821 року. Коли жителі Афін і навколишніх сіл взяли в облогу Афінський Акрополь, турки стали руйнувати колони храмів, вилучаючи з них свинцеві стрижні. Відповіддю повстанців стало: «не чіпайте колони, ми дамо вам свинець і кулі» [1, с. 27]. Фраза і відповідна акція приписується К. Піттакісу, хоча і заперечується сучасними грецькими істориками.

На початку червня 1822 року обложені в Акрополі турки здалися. Однак коли наприкінці того ж місяця прийшла на Пелопоннес армія Драман-паші та змусила повстанців, в свою чергу, замкнутися на Акрополі, археологічні знання К. Піттакіса допомогли обложеним знайти біля підніжжя Акрополя джерело Емпедо (Клепсидра), яке в кращий період давало їм до 1600 літрів води на день. Цю заслугу Піттакіса ніхто не оспорує. Брав участь він і в обороні Акрополя у 1826-1827 рр.

З існуючих джерел неясно, з чиєї ініціативи у 1824 році, в розпал війни, Піттакіс відправився на острів Керкіра, що знаходиться під британським контролем, і поступив на навчання в Іонічному академію.

Саме він домігся прийняття закону про заборону вивезення з країни пам'яток старовини. Ухвалення цього закону було необхідно тому, що закон 1827 року прийнятий тимчасовим урядом, втратив чинність після створення Грецького королівства

Однак практичне здійснення цього закону наражалося на багато труднощів, найбільшою з яких було постійне прагнення туристів (число яких збільшувалося з кожним роком) вивезти якийсь сувенір з країни, причому найбільш бажаними були сувеніри з Акрополя. А. Давидов розповідає про епізод, який стався під час його перебування в Афінах і який наробив багато шуму. Якийсь американський турист спробував відбити шматок статуї, що зберігалася в першому, тоді ще тільки започаткованому Музеї Акрополя, який розташовувався в Пропілеях. Турист був схоплений на місці злочину, і вибухнув грандіозний скандал. К. Піттакіс для повчання наступним порушників вимагав найжорстокішого покарання – він хотів, щоб винному відрізали ніс. Цю міру, однак, визнали надмірною і обмежилися штрафом.

У західній літературі К. Піттакіс зазвичай отримує дуже невтішну характеристику, його називають вузьким, звинувачують в нелояльності стосовно іноземних фахівців, але зазвичай забувається, яку спадщина йому дісталася [4, с. 56]. Роки від робіт лорда Елгіна на Акрополі і аж до вигнання звідси турецького гарнізону були в історії його життя одними із найсумніших. В цей час створився справжній ринок старожитностей в Афінах, і ціни на цьому ринку завдяки різко збільшеному числу мандрівників постійно росли. В таких умовах турки все більш охоче і активно включалися в торгівлю старожитностями, особливо високо цінованими фрагментами скульптур Парфенона (в першу чергу головами скульптур Панафінейського фризу, бажаними за їх невеликі розміри, вагу і високу вартість). Самі ж західні мандрівники, усвідомивши, що за свої гроші вони можуть отримати все, що побажають, вели себе на Акрополі все більш розгнужано. У 1813 році англійський мандрівник Т. Х'юз таким чином описував те, що відбувалося на Акрополі. Одного разу він помітив, що художник Джованні Баттіста Лузіері був буквально розбитий горем. Це не було результатом нездоров'я, «... але, як він сказав нам, він завжди себе так відчував, коли французький або англійський фрегат кидає якір у Піреї. Молоді офіцери з корабельної команди поведуться вельми розпусно по відношенню до шанованих пам'яток Афін, і тільки святість місця утримує їх від цілковитого руйнування статуй, карнизів та капітелей, від яких вони відбивають шматки, щоб взяти їх як сувеніри із афінської подорожі» [8, р. 266].

Мандрівник трохи пізнішого часу П. Лорент дав живий опис такого проведення вільного часу англійських морських офіцерів: «Я останній раз відвідав цитадель ... Я був дуже роздратований, побачивши англійського мандрівника, офіцера флоту (про це мені сказала його форма), що стояв на базі однієї з каріатид, обхопивши своєю лівою рукою колону, в той час як його права рука, озброєна твердим і важким каменем, була зайнята відбиванням залишків носа однієї з цих чудових статуй. Я тільки даремно витратив своє красномовство в надії зберегти цей твір мистецтва» [9, р. 110].

Щоб переломити таке, вже усталене ставлення до пам'яток Акрополя, необхідні були, звичайно, досить жорсткі та впливові заходи.

Таким чином, перший правовий акт, присвячений охороні культурної спадщини, «Закон про заборону вивезення пам'яток мистецтва», був виданий в Греції у 1834 році.

В цьому законі всі античні та середньовічні пам'ятники і предмети вважаються національним надбанням; право приватної власності визнається в дуже обмежених розмірах. Верховний нагляд за археологічними надбаннями країни доручено призначеній королем центральній комісії, на чолі якої стоїть «генеральний хранитель»; його помічниками при вирішенні питань, що стосуються покупки або вивезення старожитностей, є «хранителі» та особливі підкомісії. Держава має переважне право на покупку; вона ж має наглядати за розкопками і за збереженням пам'яток; проектувалася також їх реєстрація. Одночасно з виданням цього закону опублікований був проект створення центрального міністерства і провінційних музеїв.

На засадах закону 1834 року ґрунтується «Закон про старожитності», виданий у 1899 році. Закон вимагає, щоб про всі старожитності, які перебувають у приватній власності, уряд було повідомлено з метою їх реєстрації та контролю; незареєстровані предмети давнини можуть бути конфісковані; призначаються великі штрафи за таємні розкопки та за приховування випадкових знахідок; дуже різко проведено право відчуження з боку держави у відношенні до приватної власності. Управління всім, що стосується старожитностей, довіряється особливій комісії ефорів (інспекторів): вони купують предмети для музеїв, дозволяють вивезення старожитностей – тільки тих, які не представляють інтересу для державних зібрань, – причому з дозволеного до вивозу предмету стягується мито в 10% його вартості. Музейні дублікати музею можуть служити предметом обміну. Підроблювачі старожитностей караються тюремним ув'язненням і штрафом.

6 січня 1837 року з ініціативи та за активної меценатської підтримки Константіноса Велліоса створюється Афінське Археологічне товариство. Зустріч з К. Піттакісом, який ознайомив його з археологічними пам'ятками Афін, так схвилювала і надихнула Велліоса, що

він вирішив підтримати товариство фінансово. Афінське Археологічне товариство зіграло надалі видатну роль у справі збереження пам'яток старовини. Перші засідання товариства, як через відсутність у нього власного приміщення, так і по іншим, більш піднесеним міркуванням, проходили під відкритим небом, біля підніжжя Парфенону. Тоді ж було засновано перший грецький археологічний журнал «Археологічна Газета», існуючий до сьогодні [10].

Протягом багатьох століть грекам доводилося жити в складі різних держав та імперій. Не маючи власної держави, вони змушені були в тій чи іншій мірі пристосовуватися до оточуючих їх умов, відчувати на собі вплив інших народів та етнічних груп. Тільки після здобуття греками самостійної державності паралельно з формуванням самосвідомості греків в новий час їм вдалося створити належний нормативний та організаційний механізм збереження культурної спадщини.

1. Бузескул В. П. *Открытия XIX и начала XX века в области истории Древнего мира. Часть II. Древнегреческий мир.* Пг.: АCADEMIA, 1924. 182 с.
2. Давыдов А. Из Афин. *Современник.* Том LXXX. 1860. № 3-4. С. 19-30.
3. Маринович Л. П., Кошеленко Г. А. *Судьба Парфенона.* М.: Языки русской культуры, 2000. 352 с.
4. Михаэлис А. *Художественно-Археологические открытия за 100 лет.* Пер. с нем. под ред. проф. Вл.К. Мальмберга. М.: Издание Императорского Московского Археологического Института Имени Императора Николая II, 1913 г. [2], II, IV, 403 с.
5. Полевой В. М. *Искусство Греции. Древний мир.* М.: Искусство, 1970. 327 с.
6. Янници Ф. *Греческий мир в конце XVIII - начале XX вв. по российским источникам (к вопросу об изучении самосознания греков).* СПб.: Алетейя, 2005. 188 с.
7. Etienne R. et F. *La Grèce antique. Archéologie d'une découverte.* Paris: Gallimard, 1990. 176 p.
8. Hughes Rev. T. S. *Travels in Sicily, Greece and Albania.* Vol. I. London, 1820. 585 p.
9. Laurent P. E. *Recollections of a classical tour through various parts of Greece, Turkey, and Italy: made in the years 1818 & 1819.* London, 1821. 317 p.
10. Mylonas G. E. *Ancient Mycenae: The Capital City of Agamemnon.* Princeton, NJ: Princeton University Press, 1957. 311 p.
11. Papageorgiou-Venetas A. *Athens: the Ancient Heritage and the Historic Cityscape in a Modern Metropolis.* Athens: The Archaeological Society at Athens, 1994. 445 p.
12. Tournikiotis P. *The Place of the Parthenon in the History and Theory of Modern Architecture. The Parthenon and its Impact in Modern Times.* Athens, 1994. P. 221-223.

В течение многих веков грекам приходилось жить в составе различных государств и империй. Не имея собственного государства, они вынуждены были в той или иной степени приспособляться к окружающим их условиям, ощущать на себе влияние других народов и этнических групп. Только после получения греками самостоятельной государственности параллельно с формированием самосознания греков в новое время им удалось создать надлежащий нормативный и организационный механизм сохранения культурного наследия. Проведенный анализ позволяет выделить три главных хронологических периода становления системы охраны культурного наследия Греции. Первый период 1813-1827 гг. характеризуется как начальный этап вызревания предпосылок для интеграции различных форм национальной самоидентификации. Он несет на себе отпечаток сложной внешнеполитической ситуации, в которой проходило становление независимости страны.

Второй период 1827-1834 гг. – начинается с принятия временным правительством Греции по инициативе Иоанна Каподистрии решения о запрете вывоза из страны памятников древнего искусства и логично завершается в оформлении первого правового акта, посвященного охране культурного наследия «Закона о запрете вывоза памятников искусства» в 1834 году. Этот закон можно считать началом становления системы государственного регулирования археологических работ в Греции.

Последний, третий период датируется 1834-1899 гг. В течение этого периода создается Афинское Археологическое общество, был основан первый греческий археологический журнал «Археологическая Газета», идет активная научная и исследовательская работа, результатом которой становится принятие в 1899 году «Закона о древностях». Этим законом управления всем,

что касается древностей, доверяется особой комиссии эфоров (инспекторов), вводятся механизмы регистрации и контроля всех предметов древности.

Ключевые слова: охрана культурного наследия, законодательство, национальное сознание, достопримечательность, археологические исследования, археологическое общество, музейное дело.

For many centuries, Greeks had to live in different states and empires. Not having a state of their own, they were forced to adapt, to varying degrees, to their surrounding conditions, to feel the influence of other peoples and ethnic groups. Only after the Greeks gained independent statehood in parallel with the formation of self-consciousness of the Greeks, in modern times, did they manage to create a proper normative and organizational mechanism for preserving the cultural heritage. The analysis makes it possible to identify the three main chronological periods of formation of the system of protection of the cultural heritage in Greece. The first period – 1813-1827 was characterized as the initial stage of maturing the preconditions for the integration of various forms of national self-identification. It bears the mark of a difficult foreign policy situation in which the country's was passing independence.

Second period 1827-1834 begins with the adoption by the Provisional Government of Greece on the initiative of John Capodistrias the decision to ban the export of monuments of ancient art from the country and logically ends in the design of the first legal act on the protection of cultural heritage «Act on the Prohibition of the Export of Art Monuments» in 1834. This act can be considered as the beginning of the reference to the establishment of the state regulation of archaeological works in Greece.

The last, third period dates from 1834-1899. During this period was established the Athens Archaeological Society, was founded the first Greek archaeological journal «Archeological Newspaper». The result of this active scientific and research work was the adoption the «Antiquities Act» of 1899. This act entrusts the management of all matters of old-age with a special commission of ephors (inspectors), introduces mechanisms of registration and control of all antiquities.

Keywords: cultural heritage protection, legislation, national consciousness, monument, archaeological research, archeological society, museums.

1. Buzeskul V. P. *Otkrytiya XIX i nachala XX veka v oblasti istorii Drevnegrecheskij mir*. Chast II. Drevnegrecheskij mir. Pg.: ACADEMIA, 1924. 182 s.
2. Davydov A. Iz Afin. *Sovremennik*. Tom LXXX. 1860. № 3-4. S. 19-30.
3. Marinovich L. P., Koshelenko G. A. *Sudba Parfenona*. M.: Yazyki russkoj kultury, 2000. 352 s.
4. Mihaelis A. *Hudozhestvenno-Arheologicheskie otkrytiya za 100 let*. Per. s nem. pod red. prof. VI.K. Malmberga. M.: Izdanie Imperatorskogo Moskovskogo Arheologicheskogo Instituta Imeni Imperatora Nikolaya II, 1913 g. [2], II, IV, 403 s.
5. Polevoj V. M. *Iskusstvo Grecii. Drevnij mir*. M.: Iskusstvo, 1970. 327 s.
6. Yannici F. *Grecheskij mir v konce XVIII – nachale XX vv. po rossijskim istochnikam (k voprosu ob izuchenii samosoznaniya grekov)*. SPb.: Aletejya, 2005. 188 s.
7. Etienne R. et F. *La Grèce antique. Archéologie d'une découverte*. Paris: Gallimard, 1990. 176 p.
8. Hughes Rev. T. S. *Travels in Sicily, Greece and Albania*. Vol. I. London, 1820. 585 p.
9. Laurent P. E. *Recollections of a classical tour through various parts of Greece, Turkey, and Italy: made in the years 1818 & 1819*. London, 1821. 317 p.
10. Mylonas G. E. *Ancient Mycenae: The Capital City of Agamemnon*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1957. 311 p.
11. Papageorgiou-Venetas A. *Athens: the Ancient Heritage and the Historic Cityscape in a Modern Metropolis*. Athens: The Archaeological Society at Athens, 1994. 445 p.
12. Tournikiotis P. The Place of the Parthenon in the History and Theory of Modern Architecture. *The Parthenon and its Impact in Modern Times*. Athens, 1994. P. 221-223.